

Les indagacions de Jordi Lara

Carles Montpart Tura

Quan aquestes ratlles surtin a la llum, ja s'haurà fet públic el veredict de la tercera edició del Premi Òmnium a la Millor Novel·la de l'Any, el guardó més ben dotat a obra publicada: 20.000 euros directes per a l'autor i 5.000 més per a promoció. En el seu moment ja vam parlar des d'aquestes mateixes pàgines de les obres guanyadores en les convocatòries anteriors, Els estranys, de Raül Garrigasait (núm. 73, desembre de 2018) i Aprendre a parlar amb les plantes, de Marta Orriols (núm. 79, juny de 2019). Enguany les tres novel·les finalistes han estat L'esperit del temps, de Martí Domínguez, Canto jo i la muntanya balla, d'Irene Solà, i Sis nits d'agost, de Jordi Lara. Als dos darrers números de latortugaavui hem parlat de les dues primeres. Aprofitem ara l'ocasió per comentar breument la tercera.

Tres obres peculiars

Jordi Lara (Vic, 1968) va debutar com a poeta amb *Pux Orelluda* (Emboscall Edicions, 1998) i com a novel·lista amb *Papallones i roelles* (Edicions de 1984, 2005), una aproximació des de la narrativa de no-ficció a la figura del coreògraf Salvador Mel·lo i als seus esforços per formar una companyia d'elit de dansa tradicional: l'Esbart Verdguer. Un text que va sorprendre en el seu moment per la temàtica —no gaire habitual en els escriptors actuals— i que en el fons era una apassionada reivindicació de la cultura popular i una reflexió sobre la seva vigència.

La segona obra de Lara, *Una màquina d'espavilar ocells de nit* (Edicions de 1984, 2008) va aconseguir més repercussió entre la crítica i els lectors i va consolidar

Jordi Lara

el seu autor com una nova veu literària a tenir en compte dins del panorama català. D'aquest llibre, que barreja assaig, biografia i ficció, i que està format per set relats autobiogràfics independents però vinculats, se'n va destacar l'originalitat del seu plantejament,

l'atreviment de posar en primer pla de l'argument el món de la sardana i, especialment, la riquesa lingüística que Jordi Lara demostrava en la construcció del text.

En aquesta ocasió, l'autor ens explica el periple iniciàtic d'un jove que s'integra en una cobla de músics vells i estraforaris. Xavier Aliaga, crític literari de la revista *El Temps*, celebrava la reedició d'aquesta obra, que considerava una de les més importants de la primera dècada del segle XXI, amb aquestes paraules: "A Una màquina d'espavilar ocells de nit hi ha la barreja de gèneres que es farà més tard marcador de la literatura contemporània, però també una prosa deliciosa, fluida i exigent alhora, construïda amb un art que s'esculpeix i esmola però que no s'aprèn, que va en la càrrega genètica. Escripura amb moments sublims, com ara quan

el jove protagonista, un músic enrolat en una veterana agrupació, descriu els seus companys. [...] Hi ha en el llibre una evident càrrega de tendresa i nostàlgia, un je ne sais quoi crepuscular molt commovedor. I, com dèiem adés, un punt passional i obsessiu igualment colpidor, present en la investigació del protagonista sobre el gènere de la cobla, les seues grans obres i els seus herois pretèrits. Per dir-ho sense embuts, Lara és capaç, a través d'un desplegament que combina passió i honestetat extremes, de capturar lectors que mai ens hem sentit interpel·lats per aquesta manifestació musical. Perquè ens agafa molt lluny, perquè no ens agrada, o per ambdues coses alhora. Una habilitat, la de portar els lectors a terrenys aliens, algú diria que estranys, la de contar grans històries amb matèries primeres molt focalitzades, reservada a les

plomes superdotades. Als escollits. (*El Temps*, 25-11-2019).

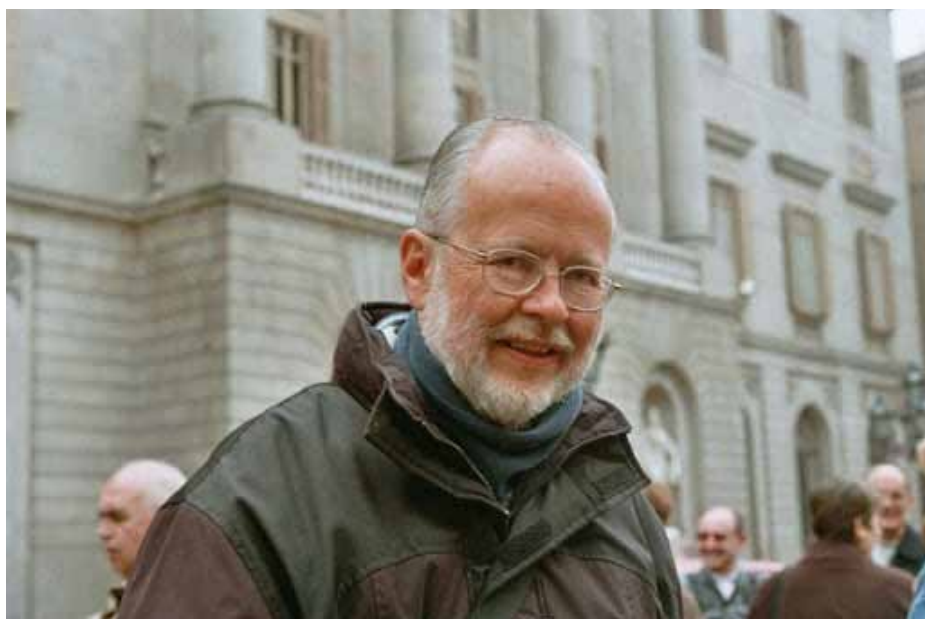
Mística conilla (Edicions de 1984, 2016), Premi Crítica Serra d'Or de Narració 2017, el tercer llibre de Jordi Lara, va confirmar sense pal·liatius que ens trobàvem davant d'un escriptor d'una gran qualitat literària. Ara l'autor construeix sis relats llargs, força diferents entre ells, en els quals tornen a destacar el gran domini de la llengua, la curiositat d'indagar en terrenys personals conflictius, la calculada dosificació de l'humor i, per sobre de tot, l'elaboració d'unes històries que respiren una gran humanitat i tendresa. Hi trobarem una peculiar recreació de la infantesa de Jacint Verdaguer ("Lo matí de ma infantesa"), una intensa reflexió sobre la identitat personal i nacional a través d'un viatge que fan un pare i un fill a Andalusia ("Zapatos de

boscal”), una crua constatació de la gran dificultat de comunicació de l’artista contemporani (“Dasha Biryuk”) o la magnífica recreació d’una trobada d’antics companys d’escola que farà reviure en cadascun d’ells les expectatives del que podien haver estat. No hi falta tampoc un arriscat joc metaliterari d’homenatge a Jorge Luis Borges (“Scherzo per a bandoneó”) i una emocionada història d’evasió protagonitzada per un amor cap a una dona d’aigua (“Un conte de fades”). Uns textos que, com tots els de Jordi Lara, no deixen indiferent el bon lector.

Les últimes nits de Xirinacs

L’última novel·la de l’autor vigatà, *Sis nits d’agost* (Edicions de 1984, 2019), és un relat que podríem qualificar també de no-ficció des del moment en què és la recreació, a partir de les dades que Lara ha pogut obtenir de fonts directes, de la història de la mort volguda del filòsof i pacifista Lluís Maria Xirinacs. Com és sabut, el sis d’agost de 2007, el mateix dia que complia setanta-cinc anys, Xirinacs va sortir de Barcelona per anar fins al pla del Pegot, al Ripollès, on es deixaria morir en un acte totalment conscient i planificat. Per l’absència total de violència i de qualsevol malaltia mental, es va tractar d’una mort que el metge forense va qualificar de “natural”. El cos el va trobar un boletaire de la zona al cap de sis dies.

El text de Lara ens presenta la figura de Lluís Maria Xirinacs, tant des del seu vessant més polític —enfrontat amb la jerarquia eclesiàstica, primer, i compromès després, des de ben

Lluís Maria Xirinacs

jove, amb la lluita pacífica per la llibertat de Catalunya— com des del seu vessant més de pensador i filòsof. Pel que fa a la decisió final de Xirinacs, el llibre, però, no aspira pas a trobar una única resposta a una mort tan peculiar, sinó que indaga en les possibles motivacions que poden portar una persona tan compromesa amb la vida a planificar un desenllaç vital com aquest. En el fons, Jordi Lara adreça als lectors una profunda reflexió sobre el sentit de l’existència i sobre les motivacions que cadascú de nosaltres pot tenir en un moment determinat per donar-la per acabada en un acte de màxima llibertat individual.

Estem davant d’un llibre, doncs, que no és estrictament biogràfic ni tampoc periodístic, ja que es mou més en el terreny de la indagació personal a partir de la fascinació davant d’un acte tan transcendent. El crític literari Bernat Puiglobella

destacava de *Sis nits d’agost* l’encert del seu plantejament amb aquestes paraules: “*Lara s’aproxima a la figura de Xirinacs amb la modèstia epistemològica de qui s’enfronta a un enigma. Per resoldre’l es pren la seva recerca com una indagació periodística. Recupera la memòria de Xirinacs a partir dels seus escrits, dels retalls i cartes que va deixar abans de morir, de les converses que manté entre les persones del seu cercle més íntim, o amb els veïns de la zona on va decidir anar a morir, amb l’home que va trobar el cadàver, o fins i tot amb el seu biògraf, Lluís Busquets i Grabulosa. Tot plegat converteix Sis nits d’agost en un relat detectivesc, que es construeix al voltant de la troballa d’un cadàver per arribar a la conclusió que en la mort de Xirinacs no hi va haver cap acte de violència. És en aquest punt que Lara pren partit decidit per un personatge que havia estat*

acusat de suïcida o fins i tot de malalt mental.[...] Lara s'imagina com devien ser les últimes hores de Xirinacs sense caure en l'especulació barata ni violentar les dades per construir cap trama sinistra. Aquí l'autor exercita els seus dots de novel·lista amb una imaginació que un reporter estricte no seria capaç de desplegar, fos per deontologia professional, fos per manca de talent, però sense trair el personatge amb cap violència sobre els fets. Qualsevol manipulació forense hauria estat una profanació del cadàver de Xirinacs, l'apòstol de la no-violència. Al contrari: Lara deixa que les evidències aflorin sense forçar res, sense voler encerclar-nos en un relat concloent, però donant-nos pistes perquè cadascun del nosaltres ens fem la idea del personatge i del que va passar. (Revista digital Núvol, 20-4-2019).

Jordi Lara, que sovint es defineix a les entrevistes com a persona molt curiosa i interessada per les múltiples facetes de la creació artística, ha treballat de periodista cultural a TV3, on ha dirigit els espais *Sardana*, *Nydia*, *La sonora* o *Il·luminats*, i l'any 2011 va escriure i dirigir el llargmetratge de ficció *Ventre blanc* (Bulbulina Films), al qual van seguir diversos migmetratges que s'han pogut veure en diferents videoexposicions.

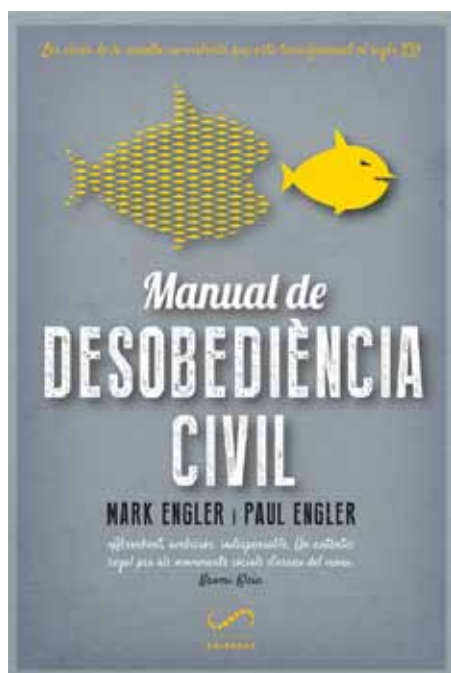
Al voltant de la desobediència

La figura de Lluís Maria Xirinacs és segurament la més clara encarnació en el nostre entorn de la filosofia de la no-violència i de la desobediència civil. L'actualitat que ens ha tocat viure els darrers anys ha posat de manifest la vigència d'aquesta manera d'enfrontar-se

als poders de l'estat quan aquest actua de manera clarament injusta. Jordi Cuixart és actualment, sens dubte, el líder civil que més clarament ha pres el relleu d'una figura tan carismàtica com Xirinacs. És en aquest sentit que és més que oportú aproximar-se al seu pensament a través de *Ho tornarem a fer* (Ara Llibres, 2019), un recull de textos que el president d'Òmnium Cultural ha escrit des de la presó i que ens revelen l'autèntica essència de les conviccions més profundes de Cuixart: "Si alguna cosa he après a la presó, és que sense la desobediència civil hauria estat impossible transformar i millorar la societat"[...] "L'1 d'octubre del 2017 més de dos milions de catalans vam fer l'exercici més gran de desobediència civil dels últims trenta anys a Europa. Un autèntic punt de no retorn" (p. 27-28)[...] Una comunitat no pot funcionar amb lleis que no reconeix. Ens han repetit durant anys que 'el principi de la democràcia és l'obediència a la llei', però això, ho digui qui ho digui, no és cert [...] El que defineix un sistema democràtic és el reconeixement de la ciutadania" (p. 58).

És el mateix Jordi Cuixart qui ha escrit el pròleg de *L'obligació moral* de (Arcàdia, 2019), del filòsof iranià Ramin Jahanbegloo (Teheran, 1956), un conjunt de dotze textos en què l'autor teoritza sobre el valor de la desobediència civil i de la filosofia de la no-violència amb múltiples al·lusions al cas de Catalunya. És aquest autor qui ha definit el procés d'independència català com el nostre "moment gandhià" (p. 22). Unes reflexions de gran profunditat política expressades en un llenguatge planer i molt entenedor. La conclusió de l'autor és clara: "En una societat liberal com

Espanya, on predomina la 'llibertat negativa' [...], l'única manera d'aconseguir que s'abolixin les lleis antidemocràtiques contra la independència i l'autonomia de les persones i les comunitats és a través de la rebel·lió i la desobediència no-violentes" (p. 46). El volum es clou amb l'epíleg "Un presoner de l'esperança", en què Ramin Jahanbegloo explica la impressió que li va causar la visita que va fer a Jordi Cuixart al Centre Penitenciari Lledoners el 13 de juliol de 2019, una visita que li va recordar la seva pròpia reclusió a la presó d'Evin, a Teheran, l'any 2006. D'aquest mateix autor tenim traduït al català *Introducció a la noviolència* (Pagès Editors / ICIP, 2017), un assaig més sistemàtic i acadèmic sobre la història d'aquest moviment de resistència pacífica.

Per acabar, són també molt recomanables dues publicacions de recent aparició. D'una banda, el llibre *Desobeir* (Angle Editorial, 2018), de Frédéric Gros, professor de

filosofia de la Universitat París-XII, el qual, a partir de l'afirmació clàssica de Howard Zinn "el problema no és pas la desobediència, el problema és l'obediència", analitza en profunditat els mecanismes que al llarg de la història han conformat l'obediència al poder, des de la submissió al consentiment, passant per la sobreobediència, la subordinació o el conformisme. El llibre, on sovintegen les referències a filòsofs —des de Sòcrates, Plató i Aristòtil a Kant— acaba proposant la desobediència civil, més enllà de la insubmissió de tipus personal, com a únic mecanisme eficaç per transformar el món en un lloc més just i habitable.

L'altre llibre és el voluminós *Manual de desobediència civil* (Edicions Saldonar, 2019) elaborat a quatre mans per part de l'escriptor i periodista Mark Engler i pel fundador i director del Center for the Working Poor Paul Engler. En aquesta ocasió l'objectiu de l'obra no és tant establir una justificació filosòfica de la desobediència, sinó descriure detalladament quins han estat els exemples i les característiques d'aquest moviment en la història mundial més recent i proposar un manual estratègic útil per a accions futures de transformació social.

